

Examensarbete

Våren 2011

Sektionen för Hälsa och Samhälle

Socionomprogrammet

Integration av mångkulturella elever i skolan

- En kvalitativ studie från skolkuratorers perspektiv

Författare

Milifer Alioska

Handledare

Weddig Runquist

Examinator

Marcus Knutagård

Abstract

Title: *Integration of multicultural students in school – a qualitative study from school counsellors' perspective*

Author: Milifer Alioska

Supervisor: Weddig Runquist

Assessor: Marcus Knutagård

The Swedish school in today's society is multicultural. One of the main questions is how to integrate these students in the Swedish society. The purpose with the study is to explore how school counsellors' work to promote the integration of multicultural students and what factors can influence the integration of these students. To clarify this, the terms integration and multicultural are explained and discussed.

It is an qualitative study consisting of interviews. The interviewed informants are all school counsellors. These are specifically chosen based on that they work in schools with a high number of multicultural students. The work with integration has failed in Sweden, where it exists a separation between "us" and "them", which makes them feel like outsiders. This separation also exists in the school environment.

Integration is a process in which Swedes and people with foreign background live together and where people understand each other and each others culture. A multicultural youngster is one who is grappling to find himself between two cultures: who asks himself "who am I?" and "who do I want to be?" These school counsellors strive to work for an understanding between them and multicultural students. An understanding for each others cultures and values. One factor that can hamper the integration is if the student's parents do not want their children to participate in classes which are supposed to be against their religion or culture. Another factor that hampers the integration are segregated schools and neighborhoods. In which these students never really participate in the Swedish society but live as they would in their homeland.

Keywords: integration, multicultural, school, school counsellor

Innehållsförteckning

Förord

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Begreppsbestämningar.....	7
1.4 Disposition.....	9
2. Om integration	10
2.1 Allmän definition av integration	10
2.2 Svensk integrationspolitik.....	11
2.3 Integration i skolmiljö	12
2.4 Mångkulturella ungdomar.....	13
2.5 Utbildningen	13
2.6 Integration utanför skolan	15
2.7 Kurators roll i skolan.....	15
3. Tidigare forskning	17
3.1 ”En skola mitt i förorten”	17
3.2 Frikoppling, formning och infogning	18
3.3 Integration i vetenskaplig mening	19
4. Teoretiska perspektiv	20
4.1 Social integration.....	20
4.2 Symbolisk interaktion.....	20
5. Metod och metodologi	22
5.1 Metod.....	22
5.2 Val av intervjupersoner.....	22
5.3 Tillvägagångssätt	23
5.4 Bortfallsanalys.....	23
5.5 Bearbetning av data.....	23
5.6 Validitet och reliabilitet.....	24
5.7 Forskningsetiska överväganden.....	24
5.8 Material.....	25

6. Resultat och analys	26
6.1 Integration som begrepp.....	26
6.2 Språkkunskaper	27
6.3 En ungdom mellan flera världar	38
6.4 Förståelse för varandra.....	30
6.5 Segregerade skolor och bostadsområden	32
6.6 Inte delta i undervisning.....	34
6.7 En fråga om heder.....	35
7. Slutdiskussion	37
Referenser.....	40
Bilagor	
Bilaga 1: Informationsblad till respondenterna.....	42
Bilaga 2: Intervjuguide till respondenterna.....	43

Förord

Jag vill tacka de respondenter som bidragit med sina erfarenheter som har gjort det möjligt för mig att genomföra studien. Dessutom vill jag tacka alla de som stöttat mig under studiens gång. Jag har fått en annan uppfattning av hur skolkuratorer arbetar med mångkulturella elever. Jag vill även tacka min handledare Weddig Runquist, som har funnits som ett stöd och som en rådgivare under studiens gång.

Kristianstad 30 maj 2011.

Milifer Alioska

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Sverige är ett mångkulturellt land. I dagens storstäder finns förorter där majoriteten av invånarna är av utländsk bakgrund. I dessa områden bor många ungdomar som vill hitta sin plats i samhället. ”Mångkulturella ungdomars kulturella odysseen i en lokal mångfald handlar om ett sökande efter ett själv och en egen identitet” (Ålund 2007, s. 213) Vem är jag? Och vilken plats har jag i det nya samhället? Skolan är den plats eleverna ska utvecklas och förberedas inför samhället. En av dagens stora samhällsdiskussioner är vad majoritetssamhället uppfattar vara problemet med invandrarelever och hur man på bästa sätt integrerar dem. Dock är en central inledande fråga: vad är integration? En följdfråga är därefter hur man integrerar mångkulturella ungdomar i skolmiljön.

Vårt nordiska välfärdssamhälle har ett gott rykte och anseende. För att bibehålla detta måste vi få tvåspråkiga elever att ta utbildningen på allvar, skriver Egholm (2007). ”Integration genom skolpraktik handlar om att erbjuda en mötesplats där elever med olika bakgrund och erfarenheter kan mötas på lika villkor” (s. 67). Skolans miljö speglas efter hur miljön runt omkring skolan ser ut. I invandratäta områden råder mycket arbetslöshet. Detta leder i sin tur till stigmatisering och slutligen självuppfylld profetia (Bunar 2001). Det finns flera olika frågor som är centrala i en diskussion om hur invandrarelever på ett framgångsrikt ska kunna integreras, inte bara i skolmiljön men också i det omgivande samhället. I regeringens skrivelse från 2008 lämnas en redogörelse om olika mål som finns för integration av invandrare i Sverige. En av dessa huvudpunkter är ”bättre utbildningsresultat och likvärdighet i skolan” (Regeringens skrivelse 2008, s. 4).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med min studie är att utforska hur integrationen av mångkulturella ungdomar i skolan ser ut, samt vilka faktorer som påverkar denna integrationsprocess. För detta ändamål har jag intervjuat skolkuratorer för att få ta reda på om de i sitt dagliga arbete stöter på problem som enligt dem försvårar integrationen av mångkulturella elever i skolan samt hur de arbetar för att främja integration bland mångkulturella ungdomar.

Syftet kan brytas ned i följande forskningsfrågor:

- Vad innebär integration i skolans värld?
- Hur förhåller sig skolkuratorer till sitt arbete med integration av dessa ungdomar?
- Vilka faktorer kan påverka integration av mångkulturella ungdomar i invandrartäta områden?

1.3 Begreppsbestämningar

I detta avsnitt redogör kortfattat för vissa begrepp som jag använder i denna uppsats

Utländsk och svensk bakgrund

Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsstatistiska kriterier innefattar kategorin *utländsk bakgrund* de personer som är födda utomlands samt personer födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. Som *svensk bakgrund* räknas en person som är född i Sverige och där minst en av föräldrarna är född i Sverige (SCB 2002).

Etnicitet

En etnisk grupp definieras av SCB som en grupp människor med gemensamt ursprung (SCB 2002). Människor med samma etniska bakgrund delar samma språk, samma religion och känslan av ett gemensamt ursprung. Den kollektiva idén är central inom en folkgrupp, vilket innebär att det som sker, det sker i gruppen och människor har ett ansvar gentemot sin grupp (Westin 1999).

Invandrare

Ordet invandrare är problematiskt. Det brukar nämligen i massmedier även innefatta personer som är födda i Sverige med föräldrar som har invandrat hit. För att förtydliga ordet så finns tre olika kategorier av invandrare: 1/ invandrare som har invandrat till Sverige och folkbokförts, 2/ nyanlända invandrare som kommit till Sverige, samt 3/ personer med utländsk bakgrund: "[...] personer som är födda i ett annat land och som flyttat till och bosatt sig i Sverige, oavsett personens medborgarskap och invandringskäl" (Ds 2000:43, s. 30).

Segregation

En förenkling av begreppet segregation är att det är motsatsen till integration. Medan integration syftar till att delar blir en helhet, så syftar segregation till det motsatta. Segregation betyder åtskillnad. När det gäller olika bostadsområden i samma stad tar segregation sikte på rumslig åtskillnad. Segregation kan bland annat innebära utflyttning av majoritetsbefolkningen från ett område ”som har samma eller högre andel invandrare som staden i sin helhet”, medan olika minoritetsgrupper flyttar in (Andersson, Bråmås & Hogdal 2009. s, 7). För varje sådan typ av segregationsgenererande flyttningsrörelse ökar andelen utlandsfödda i bostadsområdet (ibid.). Denna utflyttning av majoritetsbefolkningen brukar benämnas ”white flight” (Bråmås 2006),

Diskussionen om segregation i de svenska bostadsområdena brukar indelningen handla om ”svenskar” kontra ”invandrare”, men handlar också om ”rika” och ”fattiga” områden vilket naturligtvis kan sammanfalla med s.k. svensktäta respektive svenskglea bostadsområden (Andersson, Bråmås & Hogdal 2009)..

Segregation handlar inte enbart om bostadsområde, utan det finns även segregerade skolor och arbetsplatser (Westin 1999). Man kan också tala om exempelvis socioekonomisk och etnisk segregation. Det förra innebär att människor är uppdelat efter klass och status. Etnisk segregation innebär att människor från samma ursprungsland eller med samma nationalitet är överrepresenterade i ett visst bostadsområde (Andersson, Bråmås & Hogdal 2009).

Mångkulturalism

Med ”mångkulturell” person avses någon som har bott i mer än ett land eller att ha föräldrar som har invandrat från ett annat land. Men även att flytta från olika socioekonomiska förhållanden leder till mångkulturalism hon en individ, då denne ska anpassa sitt gamla liv till sitt nya (Cohen 2006). Sverige är ett mångkulturellt samhälle till följd av globaliseringen. Mångkulturalism innebär främst en mötesplats för olika kulturer och nationaliteter Den ger en bild av samhällets kulturella mångfald, men även en bild av samhället som en politisk förebild där många kulturer lever tillsammans (Westin 1999).

1.4 Disposition

I detta kapitel har jag klargjort syftet med studien och mina frågeställningar. Jag har också redogjort för olika begrepp som frekvent förekommer i uppsatsen. I *kapitel 2* klargör och diskuterar jag begreppet integration. Att jag har valt skriva ett särskilt kapitel om integration beror på att detta är oerhört centralt i uppsatsen. I samma kapitel redogör jag också kortfattat för den svenska integrationspolitiken, hur integration ser ut i skolmiljön, mångkulturella ungdomar m.m. Vidare berör jag skolkuratorns roll för att främja integrationsarbetet. Mitt fokus på skolkuratoren motiveras av att samtliga intervjuer har gjorts med skolkuratorer. I *kapitel tre* redogör jag för viss tidigare forskning som är särskilt relevant för min egen undersökning. I *kapitel fyra* redovisar jag teoretiska utgångspunkter som jag har använt i analysen av mitt empiriska material. I *kapitel fem* redovisar jag min val av metod, hur jag gått tillväga i min studie, hur jag bearbetat mitt resultat samt vilket material jag använt mig av. I *kapitel sex* redovisas resultatet av undersökningen, kopplad till tidigare forskning och mina teoretiska utgångspunkter. I *kapitel sju* har jag en avslutande diskussion.

2. Om integration

I detta kapitel presenterar och diskuterar jag innebörden av begreppet integration för att ge läsaren en djupare förståelse av vad studien handlar om. Integration i skolan är den centrala delen i studien och därför förklarar jag hur sociala integrationen av eleverna ser ut i skolan. Eftersom min empiri utgörs av intervjuer med skolkuratorer från utvalda skolor är det viktigt att ge läsaren en inblick i skolkurators arbetsuppgifter och deras roll i integrationsarbetet. Jag berör i detta kapitel också vad det innebär att vara en s.k. mångkulturell ungdom för att ge en inblick i problemet att komma från ett annat land.

2.1 Allmänna definitioner

Begreppet integration kan ha många betydelser, eftersom det används på många olika sätt i skilda sammanhang. Ordet integration kommer från det latinska *integra'tion*, vilket betyder helhetsgöra. Innebörden är alltså att flera olika delar smälter samman till en helhet. Integration är dock inte enbart resultatet av "sammansmältningen", utan även själva processen för att nå fram till detta slutresultat (Stigendal 2004).

Den diskussion om integration som är den centrala i dagens politiska debatt är hur man på bästa sätt ska kunna integrera människor av annan etnisk bakgrund, så att dessa ska, bildligt talat, platsa i vårt "svenska" samhälle. Samma sak gäller också vilka faktorer som kan bidra till integration eller bidra till motsatsen, dvs. segregation (Bunar 2001).

Integrationsbegreppet används för att beskriva tre olika förhållanden. *För det första*: förhållandet mellan delarna och helheten är central i diskussionen om integration, eftersom delarna som finns runt omkring i samhället ska bilda helheten. Helheten utgörs således av delarna, men delarna ska också kunna ge en bild av helheten. *För det andra*: delaktighet. Huruvida en människa är delaktig i det som händer i dennes egen omgivning tar främst sikte på delaktigheten bland utrikesfödda och hur de tar till sig det nya svenska samhället. *För det tredje*: den process som sker när nya människor anpassar sig till det nya samhället (Westin 1999).

2.2 Svensk integrationspolitik

Riksdagen beslöt 1975 om riktlinjer för en ny svensk invandrapolitik (prop. 1975:26), som sammanfattades i tre mål: jämlikhet, valfrihet och samverkan. ”Beslutet innebar ett klart avståndstagande från en assimilationspolitik. Invandrares kulturella och språkliga bakgrund skulle inte bara erkännas, den skulle också främjas. I efterhand har det ofta sagts att med de nya målen lades grunden till ett mångkulturellt samhälle” (prop. 1997/98:16, s. 15). Efter vad som ansågs som en misslyckad integration av invandrare i Sverige tillsatte regeringen en parlamentarisk utredning, Invandrar- och flyktingkommittén (IFK), med uppgift att se över den svenska invandrapolitiken vilket bland annat ska ses mot bakgrund av de politiska strömningar som dåvarande *Ny Demokrati* red på när partiet 1991 valdes in i riksdagen (SOU 2006:79, s. 62-64).

En av den nya (s)-regeringens första beslut efter valet 1994 var att tillsätta en ny utredning (Invandrapolitiska kommittén), även nu med uppgift att göra en översyn på den svenska invandrapolitiken. Vid riksmötet 1997/98 antog riksdagen för första gången en integrationspolitik på grundval av kommitténs betänkanden (prop. 1997/98:16). Samtidigt blev integrationspolitik nu ett eget politikområde. Regeringens proposition hade den talande titeln *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik*, där den officiella kursvängningen motiverades på följande sätt:

Målen för integrationspolitiken skall vara lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund och en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för. (Prop. 1997/98:16, s. 1)

I denna proposition är det inte svårt att utläsa att regeringen ansåg att den dittills förda politiken varit misslyckad:

Genom att politiken i så stor utsträckning kommit att rikta sig till invandrare som grupp och därmed satt invandrarskapet och den invandrades kulturella och etniska bakgrund i centrum, har den emellertid bidragit till att invandrarskap förknippats med ”annorlundaskap”. Invandrapolitiken, tillsammans med den särskilda administration som byggts upp för att genomföra den, har därigenom kommit att på ett olyckligt sätt förstärka en uppdelning av befolkningen i ett ”vi” och ett ”dom” och därigenom medverkat till uppkomsten av det utanförskap som många invandrare och deras barn upplever i det svenska samhället. (Prop. 1997/98:16, s. 17–18)

Detta misslyckande uppehåller sig även den på sin tid mycket omdebatterade Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, som 2006 presterade sitt slutbetänkande *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning* (SOU 2006:79), där man menar att det som ständigt tar oss tillbaka till ruta ett igen i en integrationsdiskussion är uppdelningen av ”vi och dom”: svenskar som har integrerats och invandrarna som ska integreras.

Något som kan försvåra en integration av människor med utländsk bakgrund är vilka kulturella skillnader som finns. Avviker kulturerna alltför mycket från den svenska uppstår frågan hur invandraren ska förhålla sig till den nya kulturen. Om personen har för avsikt att återvända till sitt ursprungsland väljer har eller hon att inte ta del av det nya, utan istället enbart leva efter sin egen kultur och dess normer (SOU 2006:79, s. 13). Ovannämnda kommitté föreslog en åtgärds politik vars väg till en mer bättre integration förutsatte att de ekonomiska skillnaderna i samhället minskade, att etnisk diskriminering bekämpades, att ett globalt perspektiv anlades på integrationspolitiken samt en politik med lika möjligheter för alla (SOU 2006:79, s. 24).

En del forskare menar att skolpersonal har en tendens av att dela in skolelever i ”vi och dom”. Med ”dom” avses här elever av utländsk bakgrund som implicit uppfattas ha en problembakgrund som måste åtgärdas av samhället. Detta antagande strider mot den värdegrund som utbildningen strävar att förmedla i form av ett demokratiskt förhållningssätt. Lika villkor för alla är en central punkt i ett sådant förhållningssätt (SOU 2006:79).

2.3 Integration i skolmiljön

Diskussionen om hur man på bästa sätt ska integrera elever med en annan etnisk bakgrund i skolan så att dessa på bästa sätt kan finna sin egen plats i samhället har pågått under en lång tid. Mycket av denna diskussion har handlat om att skolor med en stor andel invandrarelever har setts som ”problemskolor” med bråkiga elever (företrädesvis pojkar) som går ut årskurs 9 utan godkända betyg i alla ämnen. Anledningen till detta brukar förklaras med hänvisning till deras utländska bakgrund. Ett av skälen till att elever med just utländsk bakgrund har haft svårt att klara sina studier är bristande språkkunskaper i svenska. Genom att lägga skulden på språket placeras eleven i centrum och problemet blir liktydigt med den enskilde eleven, dvs. individuella faktorer anförs ensidigt som en förklaringsgrund och man bortser från strukturella orsaker som exempelvis familjens trångboddhet. Av de tyngst vägande orsakerna till varför dessa elever inte lyckas som de bör är det enbart *en* av faktorerna som har något med skolan och läraren att göra. Detta leder till en tung börda för eleven och dennes föräldrar (Stigendal 2000).

Egholm (2007) konstaterar att skolan är den plats som ska förbereda den enskilde för att klara sig i de flesta sociala miljöer. Vem som finns i din omgivning ska inte spela någon roll för hur du klarar dig. Tolerans är ett begrepp som hon använder för att förtydliga att eleverna ska kunna umgås med andra kulturer och seder. Att ha elever som är flerspråkiga kan i en del fall leda till att läraren sänker sina krav och nivån på undervisning. Nackdelen med handlingsstrategi är att de andra eleverna i klassen också ges samma undervisning och kan prestera sämre resultat, och det kan därför i vissa fall vara mer lämpligt att ha individuella studieplaner för den enskilda eleven.

2.4 Mångkulturella ungdomar

Frågor som dyker upp hos elever som pendlar mellan två olika kulturer är: *Vem är jag? Och hur kan jag hitta min plats i samhället?* Kriget i Jugoslavien har för en del av dessa ungdomar försvårat situationen genom att de har ifrågasatt sig själv om hur ”svensk” eller ”jugoslavisk” man är eller bör vara (Ålund 1997). Nihad Bunar (2001) resonerar i sin avhandling kring begreppet mångkulturalism och hur detta diskuteras i relation till skolmiljön. Han diskuterar kring problematiken av användandet av begreppet mångkulturalism. Han konstaterar att begreppet är flitigt använt i den politiska debatten.

Men vad innebär det att vara ”mångkulturell” som person betraktat? Begreppet har hos vissa blivit negativt laddat. Med det menar Nihad Bunar att bara för att en skola har mångkulturella elever innebär detta inte per automatik att skolan är en problemskola. Dessutom leder användningen av begreppet ”mångkulturell” till främlingsfientlighet, eftersom det omgärdas av stigma (Bunar 2001). Begreppet mångkulturalism har använts i sammanhang som syftar till att beskriva invandrartäta eller svenskglea områden och invandrarskolor. Visionen av att kunna leva som en mångkulturell i Sverige har förstörts efter att begreppet använts stigmatiserande snarare som en möjlighet att bli en av majoritetssamhället (ibid.). Mångkulturalism innebär att man kombinerar ursprungskulturen med den nya kulturen. När man har förenat dessa två kulturer anser han att det uppstår ”ett tredje jag”. Då har en integration skett!, konstaterar Pawel Boski (2008).

2.5 Utbildningen

Statistiska centralbyrån delar in elever i dagens skola i två kategorier (SCB 2002): svensk respektive utländsk bakgrund (se avsnitt 1.3). Gruber (2004) noterar i en rapport från dåvarande Integrationsverket, att elever med utländsk bakgrund i flera fall slutar grundskolan med ofullständiga betyg. Detta ses som en koppling mellan att å ena sidan utländsk bakgrund och å andra sidan dåliga skolresultat. En gymnasieelev förklarade att ”det är ju i skolan som man blir invandrare” (Gruber 2004, s. 188). Med detta avser hon att skolor som prioriterar svenska som

andraspråk bidrar till att eleverna känner sig utanför skolan och att de uppmärksammas negativt.

I skolsammanhang har vissa elever med utländsk bakgrund setts som bråkiga, stökiga och språksvaga. Detta har i sin tur lett till att skolorna har tagit fram handlings- och åtgärdsplaner för hur man ska hantera dessa elever (Gruber 2004). Flera mångkulturella elever väljer att inte fortsätta sina studier efter nionde klass eller hoppar av sin gymnasieutbildning, vilket leder till vad hon kallar för en ond cirkel. Dessa hoppar av skolan, kommer inte in på arbetsmarknaden vilket för vissa blir vägen in i kriminell värld. Dock räcker det inte att lägga all skuld på ungdomarna. Den kurativa rollen visavi dessa ungdomar har övergått i en ”polisfunktion”. Istället för att vägleda dessa ungdomar som har en besvärlig skolgång har en stödjande roll ersatts av en kontrollfunktion gentemot dessa ungdomar (Ålund 1997).

Lärare har i relation till skolans ideal om jämlikhet och individualism upplevt att elever med utländsk bakgrund oftare har en längre väg att gå och att föräldrarna i vissa fall motsätter sig en utveckling som baseras på svenska normer och ideal. Därför finns en ambition från skolans sida att frikoppla eleverna från sin bakgrund. De processer som invandrare först ska frikopplas från är delar av sin ursprungskultur som av majoritetsbefolkningen anses vara belastande och istället tillfälligt ingå i den ”svenska” som implicit uppfattas vara problemfri. Detta ska, är tanken, ge dessa elever bättre förutsättning att lyckas i skolan (Gruber 2004).

Skolpersonal ser ett dilemma med att arbeta med integration bland elever med utländsk bakgrund. De får politiska direktiv och utbildningsuppdrag, men samtidigt får de i uppgift att personligen tolka detta. Ett dilemma kan vara huruvida man hjälper en elev om vi beviljar eleven ledigt efter föräldrarnas önskemål såsom vid exempelvis religiösa eller nationella högtider. Bidrar detta till integration eller det bidrar till den särbehandling som integration försöker undvika? (Gruber 2004). Att befria elever från undervisning som strider mot deras religiösa trosuppfattning eller låta dem stå över lägerskolor eftersom pojkar och flickor inte får sova ihop, främjar inte integrationen utan ger stället eleverna en anledning att känna sig annorlunda. För att kunna lösa problemet gäller det för bägge parterna att samarbeta och möta varandra på halva vägen. Kommer eleven från en kultur där han eller hon inte får duscha tillsammans med andra och beskåda varandra nakna, så finns det sätt att lösa detta problem. Att inte delta i själva undervisningen är ett stort hinder för integration i samhället (Egholm 2007).

Ibland vanligt förekommande är att invandrarelever, företrädesvis flickor, har ett begränsat eget handlingsutrymme i olika avseenden. De har mer strikta regler för sitt beteende samt hur och när de

ska delta i skolarbetet. De föräldrar som anser att döttrarna riskerar att ta ett alltför stort steg i riktning mot integrering väljer att flytta dem till andra skolor. Egholm (2007) anser att detta är en viktig fråga som måste tas upp med föräldrarna, eftersom utvecklingen mot integration för flickornas del går för långsamt.

De skolor som har uppmärksammats på grund av sitt framgångsrika integrationsarbete i svensklesade ("invandrartäta") bostadsområden har tillsammans med flera aktörer i elevens sociala nätverk – exempelvis föräldrar – vänt sig till olika föreningar för att samarbeta (Gruber 2004). För att en integration ska ske krävs att bägge parter kan kommunicera och därför har man i flera fall valt att ta in föräldrar till invandrarelever med i diskussionen och lära dem om det svenska skolsystemet.

2.6 Integration utanför skolan

Ungdomar påverkas inte enbart av skolmiljön, utan även av miljön utanför skolan. Föräldrarna är en starkt bidragande faktor till hur väl mångkulturella elever integreras. Hur snabbt eleven hittar sitt nya jag kan bero på föräldrarnas inställning till "det gamla". Hur viktigt är det för dessa föräldrar att leva som de gjorde i sitt ursprungsland? Språkkunskaper bland dessa föräldrar brukar avslöja i vilken utsträckning de talar sitt hemspråk hemma. Resultatet av detta blir att dessa elever har svårt att klara svenskan i skolan (Stigendal 2000). I en vetenskaplig artikel hävdas att invandrarelever ofta saknar stöd från sina föräldrar med att kunna klara sina studier och sitt umgänge, vilket försvårar för den enskilde eleven att klara skolan. Detta stöd har ofta inhemska elever (Vedder, Boekaerts & Seegers 2005).

En viktig faktor för att främja integration handlar inte enbart om regler och lagar, utan om normer och attityder. Det är av stor vikt att mångkulturella hittar en kombination för att fungera i samhället (Stigendal 2000). Relationen mellan olika grupper av människor diskuteras i termer av integration. De separata enheterna består av normer, opinioner och attityder. En social integration innebär att förändra normer, opinioner och attityder. Om man når målet, har en ny folklig helhet uppstått (Stigendal 2004).

2.7 Kuratorns roll i skolan

Skolkuratoren har olika funktioner: att ge stöd till de elever som ibland bara vill prata om sina problem, ha gruppsamtal med elever (t.ex. tjejgrupp), handleda skolpersonal m.m. Men kuratorn arbetar även inom organisationen på skolan. Kuratorn arbetar dessutom med krishanteringar i fall det skulle hända något med en elev eller personal (D-Wester 2005). Fr.o.m. den 1 juli 2011 träder en ny skollag i kraft där det för första gången anges att det i den nya elevhälsan skall ingå bland annat

en skolkurator: ”Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator” (2 kap. 25 § skollagen; SFS 2010:800). Om denna markering på sikt kommer, så kommer det också att innebära att kuratorns roll i skolan förstärks för tiden utvisa.

När kuratorn kallas in i gruppsamtal med elever eller klasser är det för att någon i personalen misstänker att det finns ett problem och man strävar efter att förebygga detta. Skolkuratorn arbetar även med elevernas nätverk. Yvonne D-Wester (2005) tar också upp vilka det är på en skola som besöker kuratorn. Bland annat kan det vara ungdomar som under senare tiden av sin barndom kommit till Sverige och försöker hitta sitt nya jag. Det är då kuratorns uppgift att hjälpa denne ungdom.

Barn och ungdomar med annan utländsk bakgrund befinner sig i ständig stressituation, eftersom många av deras familjer inte förmår att leva med och förena två kulturer samtidigt. Skolkuratorn fungerar då som ett stöd för denne ungdom, exempelvis om det råder bristande stöd från familj och annan i omgivningen (D-Wester 2005).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel redovisar jag översiktligt en del av den forskning som bedrivits om integration i skolan, och innebörden av integrationsbegreppet enligt vissa forskare.

3.1 ”En skola mitt i förorten”

Nihad Bunar (2001) tar i sin avhandling upp det faktum att ungdomars utveckling sker mestadels i skolan. Därför är denna plats en central del i ungdomens liv. I dagens svenska skola har en stor andel av eleverna invandrarbakgrund och därför är det viktigt att dessa på bästa möjliga sätt integreras samt känner sig som en del i helheten och inte står utanför och tittar in.

Bunar understryker vikten av att ämnet integration bör studeras i ett vetenskapligt sammanhang. Diskussionen om integration av unga och unga som lever i svenskglea områden blir bara större. Bunar poängterar att bostadsområdet i stor utsträckning avgör hur det går i skolan för dessa unga. De föräldrar som anser att bostadsområdet är till men eller skada för ungdomarnas skolgång och fortsatta utbildning flyttar därifrån, men det rör sig dock om en liten andel. Problemet är att skolor med majoriteten invandrarelever har dåligt rykte och många slutar skolan utan godkända betyg i alla ämnen. Det finns riktlinjer för hur man undviker segregation och hur en bra integration bör utformas, men det finns en stor brist på riktlinjer för *hur* man gör för att främja integration.

För att en skola i förorten ska komma från sitt dåliga rykte krävs stora förändringar i arbetet med de unga. Framför allt krävs att visioner om förändringar kan omvandlas till konkreta riktlinjer eller handlingsplaner. Skolan ska jobba för att få eleverna till att kämpa att bli någon och något. Bunar (2001) understryker emellertid att även om positiva resultat kan förekomma i invandrartäta skolor förändrar detta inte själv grundproblemet: bostadsområdena kommer fortfarande vara svenskglea och i omgivningens ögon betraktas som problemtungda.

De sociala och etniska skillnaderna som finns mellan olika bostadsområden i Sverige ligger till grund för diskussionen om ”outsiders”. Dessa outsiders är de som inte bidrar till samhället, dvs. arbetslösa, maktlösa och utbildade. Denna negativa bild kan leda till en självuppfylld profetia, som i sin tur kan leda till kriminalitet, missbruk eller annat destruktivt beteende. Denna negativa självbild gör att många ungdomar väljer att inte fortsätta sina studier, eftersom de ser sin själva som misslyckade. Bunar (2001) skriver om de gamla invandrarna och de nya. ”De gamla” anser sig ha etablerat sig i samhället och hittat sitt nya jag. Till denna krets räknas turkar, greker, finländare som

har kommit till Sverige som arbetskraftsinvandring. Till gruppen ”nya invandrare” räknas istället de som har flytt från krig och konfliktområden, till exempel såsom somalier, f.d. jugoslaver etc.

Malmö kommun delar statistiskt in skolan i fyra olika kategorier: *svenskskolan* som innebär att elever med utländsk härkomst är mellan 0–20 procent i *svenskdominerande skolor*, dvs. majoriteten av eleverna är svenskt etniska; *invandrardominerande skolor*, vilket innebär att majoriteten av eleverna är av utländsk bakgrund; *invandrarskolor* där en stor majoritet (upp till 99 procent) är av utländsk bakgrund. Skolor i invandrartäta områden har ett rykte om att vara ”bråkskolor”. Skolans personal tenderar ofta att trycka på föräldrars brist av intresse av barnens skolgång. Föräldrarna lägger istället skulden på lärarnas attityd gentemot invandrare. Detta är vanligt förekommande i storstäderna. Det finns svenska skolor där upp till 100 procent av eleverna har utländsk bakgrund, vilket är ett problem då den sociala kontakten med ”svenska” ungdomar mer eller mindre saknas (Bunar 2001).

3.2 Frikoppling, formning och infogning

I sin studie har Ann Runfors (2003) besökt tre olika skolor i Stockholm, där hon observerat samt intervjuat skolpersonal om hur de arbetar med invandrarelever och hur de bidrar till att främja integration av dessa elever. Frikoppling, formning samt infogning kom att bli en central del i hennes studie och analys. Runfors menar att skolpersonal arbetar efter dessa tre strategier. *Frikoppling* innebär att skolpersonalen vill i viss mån frikoppla invandrarelever från de kulturella skillnader som begränsar dem från att integreras. Minus- och pluskulturer talas det om, och innebär att pluskulturer såsom mat, kläder gärna får delas med andra elever, men att man gärna frikopplar skolbarnen från minuskulturer såsom flickor stränga förhållanden i hemmet, och olikheter mellan könen.

Formning innebär att alla skolbarnen ska ha lika förutsättningar för framtiden. Språket är en förutsättning för att detta ska fungera, därför krävs ett stort engagemang från skolpersonalens sida. Olikheter mellan de ”svenska” och ”invandrabarnen” bidrar till avvikelser i utveckling samt att det förekommer brister i kunskaper.

Infogningens betydelse delas in i tre ”inlemma individer i samhällsgemenskapen, att verka för individens delaktighet i samhället och att lägga grunden för samhällelig sammanhållning” (Runfors 2003, s. 297). En strategi för att infoga var att blanda och utjämna. Blanda skoleleverna efter etnisk bakgrund. Stökighet, språk, för att det i sin tur ska leda till att reducera olikheter. Vidare sen utjämna dessa skillnader mellan eleverna och sträva efter anpassning till gemensamma normer.

Runfors (2003) menar att ju mer skolpersonal arbetar för att skoleleverna ska bli en homogen grupp, desto mer uppmärksammas det faktum att det är indelningen ”svenska” och ”invandrare”. Detta i sin tur leder till en mer medvetenhet till olikheter och skapar en social position- ett invandrarskap.

3.3 Integration i vetenskaplig mening

Integration är ett väl använt begrepp i dagens mångkulturella samhälle. Boski (2008) talar om att integration sker i psyket hos den enskilde och kallar detta för bikulturalism. Två kulturella system hos den enskilde ses som ett socialt önskvärt ideal. Integration är en process i psyket enligt Boski, som här talar om en kultursammanslagning med vilket han avser att första steget är medvetenheten om att någon har två kulturer. Andra steget är att denne lever utifrån bägge kulturerna, vilket i sin tur leder fram till ”ett tredje jag”, den man kom från, den man kom till samt kombinationen av dessa.

Att ha två kulturer att leva utifrån innebär också att personen ifråga måste veta var och när han eller hon ska förhålla sig i var och en av dessa. Hitta din plats mellan dessa kulturer för att klara sig är central aspekt. Några av de frågor som dyker upp i ett sådant sökande är:

- I vilken omfattning upplever människan de bägge kulturerna som lika eller olika?
- Hur förhåller de sig till värderingar som är lika eller olika?

Att kunna skifta mellan dessa kulturer betyder att personen ifråga kan anpassa sig efter umgänget (Ferraiuolo 2006; Samuelsson 2010). Boski (2008) framhåller även att det kan råda en konflikt hos den enskilde om kulturerna skulle skilja sig markant från varandra.

4. Teoretiska perspektiv

I detta kapitel berör jag de teorier, eller de analytiska redskapen som jag utgått från i min studie. Min studie handlar om hur skolkuratorer arbetar för att integrera multikulturella ungdomar i skolan. För att en integration ska vara möjlig krävs ett samförstånd mellan parter. Därför har jag valt mig av teorierna social integration samt symbolisk interaktion.

4.1 Social integration

Social integration innebär att människor lever i samförstånd med varandra och efter liknande normativa samförstånd. Den antyder att människor i ett samhälle har skyldigheter gentemot varandra, samt att svaga grupper i samhället ges ett moraliskt stöd. Det strävar efter gemensamma möjligheter för självförverkligande. En förskönande bild som denna kan påverkas av andra omständigheter. Detta riskerar att trängas undan av det moderna samhällets blandning av ekonomisk status, men även av olika abstrakta relationer. ”För att förverkliga denna potential krävs dock att människor verkligen gör en ansträngning för att orientera sig mot och förstå andra upplevelser och handlingar” (Engdahl & Larsson 2006, s. 265)

Social integration är det första analytiska redskapet som jag använder i min studie. Anledningen till att denna är av vikt i min studie är för att den antyder att samhället har ett ansvar för att alla människor ska integreras, likaså att individen har ett ansvar att lära sig av det samhälle som han eller hon lever i. För att en social integration ska vara möjlig gäller förståelse för varandras olikheter. Vidare innebär social integration att det ibland kan förekomma olika förhållanden som kan skilja människor åt, men att dessa skillnader inte ska stå i hinder från att lära av varandra.

4.2 Symbolisk interaktion

Symbolisk interaktion innefattar den kommunikation vi människor har gentemot varandra. Det kan vara en kommunikation av handlingar eller symboler som ger en bild av vad det är vi ska göra. Detta kan vara symboler i form av ord eller handlingar. Ord är en förutsättning för att ha förståelse (Engdahl & Larsson 2006).

”Symbolisk interaktion är ett synsätt, ett perspektiv, en utgångspunkt för en analys av den sociala verkligheten. Som samhällsforskare är vi intresserade av att ha tillgång till analysredskap som kan hjälpa oss vidare i förståelsen av det samhälle i vilket vi lever eller det samhälle vi studerar.”, konstaterar Trost och Levin (1999, s. 9). Förståelse för världen vi lever i är en ståndpunkt i

symbolisk interaktion menar författarna. Social interaktion är en av de viktigaste hörnstenarna, vilket innebär att kommunikation mellan människor görs inte enbart genom tal, men även genom olika sociala kontakter. Tal och språk utgör en av de stora beståndsdelarna i den symboliska interaktionen. Författarna menar att ett minskat ordförråd kan i en del fall vara ett handikapp i kommunikationen med människor. En utgångspunkt i den sociala interaktionen är att kunna sätta sig in i hur en annan människa tänker och känner, med andra ord empatisera (Trost & Levin, 1999).

Denna teori är den andra utgångspunkten i min studie, att kunna sätta sig in i hur multikulturella ungdomar har det, samt hur dessa ska integreras i skolans värld. För att integration ska vara möjlig krävs det att socialarbetare kan sätta oss in i hur dessa ungdomar har det.

Ovannämnda är de analytiska redskap som jag har i min studie. Den ena syftar till att vi alla har ett ansvar för att en integration ska vara möjlig, den andra till att vi ska förstå varandra via olika symboler. Dessa olika symboler kan vara såsom språket, kläder, mat etc.

5. Metod och metodologi

I detta kapitel belyser jag vilken metod jag använt, urval av skolor och intervjupersoner, bearbetningen av empirin och de forskningsetiska principer som varit vägledande i planeringen och genomförandet av undersökningen.

5.1 Metod

För att genomföra min undersökning har jag använt mig av kvalitativ metod i form av enskilda samtalsintervjuer. Studien som sådan är av explorativ karaktär. Enligt Kvale (1997) innebär en sådan studie ”att söka upptäcka nya dimensioner hos det ämne som är föremål för undersökningen” (s. 97). Mitt syfte är att undersöka hur det ser ut i ”verkligheten”, på fältet, undersöka och förstå hur kuratorer förhåller sitt arbete med integration.

Som grund för intervjun har funnits en intervjuguide där jag utformat frågor utifrån vissa teman (bilaga 2). Intervjun har bestått av semistrukturerade frågor, dvs. öppna frågor som möjliggjort följdfrågor från min sida och där intervjun snarare har haft karaktären av ett samtal.

Kvalitativa intervjuer, eller samtalsintervjuer, framstår som den mest lämpliga metoden när syftet med studien är att undersöka skolkuratorernas erfarenheter av integrationsarbetet och hur detta bedrivs vid skolan. Syftet med undersökningen har inte varit att generalisera, utan att undersöka skolkuratorernas uppfattningar vid just dessa skolor. Eller som sociologen Conny Svenning påpekar: ”En kvalitativ undersökning är mer exemplifierande än generaliserande” (Svenning 2003. s. 68). Syftet med min studie är således inte att dra några generella slutsatser om hur skolkuratorer ser på integration, utan snarare undersöka just hur dessa utvalda förhåller sitt arbete visavi integration.

5.2 Val av intervjupersoner

De intervjupersoner som deltagit i min studie är kuratorer på skolor där många av eleverna är av utländsk bakgrund. Det rör sig därför om ett selektivt urval. På så sätt blir det tydligare hur skolkuratorer förhåller sig till integrationsdiskussionen. Skälet till att det är just skolkuratorer och inte annan skolpersonal som jag valt att intervjua beror på att kuratorn är socionomen på skolan. Skolkuratorn är den som svarar för det sociala arbetet på en skola. Även om lärare kommer i kontakt med olika aspekter på integration under stora delar av sin arbetstid, så är lärarnas främsta arbetsuppgift att vara pedagog och undervisa.

Från början hade jag sex kuratorer som vid förfrågan hade anmält sitt intresse att delta i min studie, men sedermera lämnade två återbud på grund av tidsbrist, varför antalet slutgiltigt stannade vid fyra. De kuratorer som ingår i studien har bett om att förbli anonyma och därför har jag avidentifierat både deras namn och skolans namn.

5.3 Tillvägagångssätt

Informanterna, i det här fallet skolkuratorerna, kontaktades först telefonledes då de samtidigt i stora drag informerades om studiens syfte och tillfrågades om de kunde tänka sig medverka. Efter några avböjande och bekräftande svar från dessa kontakter skickade jag ut informationsbrev till dem som valt att ställa upp i studien (bilaga 1). I informationsbrevet förklarades studiens syfte tydligare samtidigt som de skriftligen kunde ta del av de forskningsetiska principerna.

Därefter bokades en tid för en enskild intervju vilka genomgående genomfördes på skolan. Jag försökte efter bästa förmåga att undvika ledande frågor. Jag har haft en bred ansats där jag bett dem berätta om sina erfarenheter eller om en viss företeelse osv. Intervjuerna spelades in på diktafon, vilket föregåtts av ett informerat samtycke från intervjupersonens sida. Varje intervju transkriberades så ordagrant och fullständigt som möjligt. Samma intervjuguide användes vid samtliga intervjuer. Varje intervju varade 60 minuter.

5.4 Bortfallsanalys

Som framgår ovan under avsnitt 5.2 lämnade två intervjupersoner återbud i ett sent skede vilket enligt dem berodde på bristande tid. Jag nöjde mig med de fyra intervjuer som gick att genomföra, eftersom jag ansåg att jag har fått ut det jag ville av informanterna. Denna typ av bortfall kallas för externt bortfall. Det är således fråga om deltagare som inte finns med i undersökningen, oavsett om hon eller han vägrar, inte har tid eller inte går att få tag på. Avhopparna finns inte med i resultatet (Rosengren & Arvidson 2002).

5.5 Bearbetning av data

Efter det att intervjuerna transkriberats har jag läst igenom utskriften för att hitta samband i form av likheter och skillnader utifrån de teman som framträder och som ursprungligen legat till grund för utformningen av intervjuguiden. Vad är det som är lika och vad skiljer sig åt? Därefter har jag sorterat materialet efter likheter/skillnader utifrån de olika temana. För att förtydliga eller förstärka vissa av de intervjuades uttalanden har jag ganska flitigt använt mig av citat från intervjuerna.

Med tanke på att intervjun endast omfattade två personer närvarande – jag själv och kuratorn – så förstärkte detta inramningen av intervjun som i första hand ett samtal, som dessutom kunde ske i en avslappnad atmosfär.

5.6 Validitet och reliabilitet

Validitet i en studie handlar om undersökningen verkligen mäter det som den utger sig för att göra. Validitet kan delas in i yttre och inre validitet. Den inre validiteten handlar om utformningen av studien för att nå olika infallsvinklar av syftet. Den yttre validiteten har att göra med hur pass generaliserbar studien är (Svenning 2003). Den inre validiteten är den viktiga i min studie, eftersom mitt syfte inte har varit att sträva att uppnå generaliserbara resultat. Validiteten i min studie påverkas positivt genom att jag använt mig av samma intervjuguide under samtliga intervjuer.

Reliabiliteten (tillförlitligheten) i en kvalitativ studie handlar om att beskriva den empiri som man samlat in och bearbetar detta på ett adekvat sätt (Svenning 2003), Undersökningens reliabilitet är stor med tanke på att jag har spelat in och ordagrant skrivit ut intervjuerna. Hade jag istället valt att göra minnesanteckningar från intervjuerna hade detta påverkat reliabiliteten negativt, eftersom det då varit svårt att koncentrera sig på rollen som intervjuare.

Min egen förförståelse innan jag började studien var att skolkuratorer var vana vid att diskutera ämnet integration, eftersom de arbetar på en plats där flera elever har utländsk bakgrund. Dessa antaganden speglar utformningen av intervjuguiden. Under intervjun visade det sig dock att kuratorerna tyckte att frågorna var ”knepig”, vilket fick dem tänka till en extra gång innan de svarade.

5.7 Forskningsetiska överväganden

Alla informanter erhöll ett informationsbrev via e-post (bilaga 1). I brevet informerade jag om syfte samt vad intervjumaterialet skulle användas till. Av informationsbrevet framgår även att deltagandet är frivilligt, att de har rätt att få sina namn och arbetsplatser avidentifierade. Vidare informerades de om att de när som helst under intervjuens gång hade rätt att avbryta den eller välja att inte besvara en viss fråga. Samtliga har önskat vara anonyma, ett önskemål som jag naturligtvis har accepterat. En nackdel med att avidentifiera vissa uppgifter är att empirin inte kan relateras till den stadsdel i vilken jag har genomfört studien på. Skolornas och kommunens namn är avidentifierade. Jag har valt att ge respondenterna fiktiva namn (Anna, Björn, Cilla och David).

Respondenterna informerades vidare om att bandet med den inspelade intervjun och utskriften av intervjun skulle förstöras efter att studien hade blivit godkänd av högskolans examinator.

5.8 Material

Det material som jag använt mig av är allt från avhandlingar, vetenskapliga artiklar, skrifter och dokument av rektorer som arbetar med integrationsfrågor till statliga offentliga utredningar.

I Nihad Bunars (2001) sociologiska avhandling har han fokuserat på skolan och hur elever som lever i segregerade områden påverkas i skolan och övriga samhället. *Min blå soffa* av Lise W. Egholm (2007) är en bok av en rektor på en förortsskola i Danmark, där hon tar upp personliga erfarenheter av hur hon stött på integration i sitt arbete på social nivå. Denna litteratur anser jag lämplig, eftersom den handlar om erfarenheter från verkligheten, likt mitt eget empiriska material.

De vetenskapliga artiklarna utgörs dels av en artikel av Boski (2008) som handlar om integrationsprocessen, dels en av Ferraiuolo (2006) som belyser individers skiftande identiteter utifrån den italiensk-amerikanska stadsdelen North End i Boston. Mitt empiriska material baseras på intervjuer från skolkuratorer, och av den anledningen har jag tagit fasta på studien *Socionomen i skolan* av Yvonne D-Wester (2005) för att förstå skolkuratorns roll i skolan. Författaren är själv en kurator, vilket ger en inblick i verkligheten istället för att någon utifrån skulle skriva om ett yrke de själva inte utövat.

6. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras en integrerad resultatredovisning och analys av intervjuerna med skolkuratorerna samtidigt som jag relaterar detta till tidigare forskning och andra studier.

6.1 Integration som begrepp

Begreppet integration är ett svårt begrepp att konkretisera enligt mina respondenter.

Invandrare ska bli delaktiga och en del av det svenska samhället och det är ju inte bara att de ska anpassa sig utan verkligen kunna känna att vad kan jag bidra med (Anna)

Anna menar att integration är en ömsesidig process där kuratorn tillsammans med andra ska arbeta och lära av varandra. Hon menar att en person ska sträva efter att känna sig som en del i samhället och att alla runt omkring ska göra detsamma. Anna pratar om att integration sker hos en enskild person. Personen ska känna att hon eller han är en i mängden. Björn talar om att integration handlar om att en sammansättning i samhället

Integration handlar väl att bli en bestående del i det omgivna samhället. (Björn)

Björn framhåller vidare att om någon ska integreras beror det till stor del på omgivningen, dvs. arbete, familj etc. Personen ska alltså fungera på en daglig basis i det samhället som han eller hon omgärdas av. Vidare menar han att eleven skaffar sig de kunskaper som denne behöver för att fungera i samhället, kunskaper om samhällets uppbyggnad.

Cilla lägger tyngdvikt på att integration handlar om att vilja bli en del och på så sätt så släpper omgivningen in personen. .

Det svenska samhället ska acceptera den personen som vill komma in och den personen som vill komma in måste acceptera det svenska samhället (Cilla)

Cilla anser i likhet med Anna att integration är en ömsesidig process hos en människa gentemot sin omgivning.

Integration är ju att man får såna kunskaper i språket eller via tolk, om det svenska samhällets så att man kan fungera på ett bra sätt. (David)

David menar, liksom Björn, att kunskaper om samhällets uppbyggnad är en viktig del av en integration. Han tillägger att om man ska fungera och smälta in i samhället kan vederbörande inte avvika hur mycket som helst. Men samtidigt ska eleven alltid ha med sig vart denne kommer från för att aldrig glömma vem han eller hon är i sökandet av vem man kan bli i det nya samhället.

Integration innebär att exempelvis eleven har kunskap av hur samhället är uppbyggt och fungerar för att man ska bli en del av omgivningen. Att människor accepterar att någon vill komma in i samhället och att denne acceptera det samhället har att erbjuda. Svaret från respondenterna är tämligen snarlika. Liknande resultat redovisar Westin (1999) där han beskriver integrationen som en process där delar blir till helhet, deltagande samt att personen ifråga tar till sig det samhället har att erbjuda. Visionen om integration är utformad så att man ska kunna urskilja de olika delarna i samhället, dvs. människor med utländsk bakgrund ska kunna urskiljas från mängden. Dock ska dessa olika delar även fungera som en helhet. Att acceptera varifrån den andre kommer och ha skyldigheter gentemot varandra samt hjälpa varandra vid behov. Detta handlar om social integration (Engdahl & Larsson 2006). Vidare innebär social integration om att det finns en gemenskap i hur en integration ska ske, det finns skyldigheter från bägge parterna, dvs. från samhället och från individerna. Denna integration kan ske utifrån olika symboler, såsom språk, kläder mat och handlingar (Trost & Levin, 1999).

6.2 Språkkunskaper

Språkkunskaper är en förutsättning för att någon med utländsk bakgrund ska integreras, framhåller samtliga av respondenterna. Språket är ett ständigt återkommande tema i intervjuerna.

Språket är grunden för att kunna integreras i samhället (Anna)

Anna anser att om en elev med utländsk bakgrund ska ha en möjlighet att ta del av allt samhället har att erbjuda är språket en viktig startpunkt. Många av de ungdomar som kommit till Sverige har gjort under senare delen av sin tonårstid, vilket försvarar språkinläringen. Eftersom hon arbetar på en skola med en majoritet av elever med utländsk bakgrund har eleverna en tendens att prata sitt hemspråk med varandra.

Björn anser att språket är den centrala delen för att främja integration. Det finns ingen annan möjlighet att integreras om man inte besitter tillräckliga språkkunskaper, exempelvis för att få ett arbete och klara av att arbeta, eller kunna genomgå en utbildning etc.

Det jag gör på daglig basis när jag pratar med folk är att alltid betona vikten av att lära sig språket, för utan språket så är du rökt. (David)

David anser även han att språket är en steg in i samhället och betonar att föräldrarna kan känna sig underlägsna sina barn när det gäller språkkunskaper.

Samtliga respondenter är överens om att en förutsättning för att integreras i det svenska samhället går via goda språkkunskaper i svenska. Utan detta saknar man en grund att stå på, och utan kunskap i svenska har en person med utländsk bakgrund inga större förutsättningar att hitta sin plats i samhället. Detta är enligt skolkuratorerna ett stort bekymmer. Om föräldrarna har stora brister i språkkunskaper, kan det försvåra det för eleven då denne inte får lika mycket stöd hemifrån. Som Stigendal (2000) påpekar försvårar kunskapen i språket integrationen för den enskilde eleven. I vilken utsträckning hemspråket talas hemma avgör hur väl en elev klarar av sina studier.

Symbolisk interaktion innebär till exempel att människor genom olika symboler kan läsa av varandra, i detta fall språket. Språket är en förutsättning för att vi ska kunna kommunicera. Saknas denna kommunikation försvåras integrationen i samhället (Engdahl & Larsson 2006). I vissa fall kan en person som har brister i ordkunskap känna ett handikapp i kommunikationen mellan människor (Trost & Levin 1999) Ann Runfors (2003) menar att brister i det svenska språket begränsar skolelevernas förmåga att integreras i skolan, och i samhället.

6.3 En ungdom mellan flera världar

På frågan vad en mångkulturell ungdom innebär för dessa skolkuratorer uppstod en lite paus innan svaren formulerades. Anna anser att det är en person som kan förhålla sig till olika kulturer samt reflektera över sin del i det hela.

Det som gör att den är mångkulturell att de har ett förhållningssätt att laborera med de olika kulturerna, att den aktivt på något sätt tar ställning exempelvis varför bär jag sjal? Varför bär jag inte sjal? Eller varför är det viktigt för mig att följa mina föräldrars regler? Varför är det viktigt för mig att leva mer som svensk? (Anna)

Anna anser således att det är ställningstagandet i denna typ av frågor som ”gör” en person mångkulturell. Hon berättar vidare att om en person som kommer från ett annat land talar illa om sitt ursprungsland, tyder detta enbart på att denna person har assimilerats och egentligen saknar kulturkompetens. En elev som kommer från två kulturer kan uppfatta detta som en identitetskris och ha svårt att bestämma sig för var och hur han eller hon ska bete sig, säger Anna.

Björns definition av vad en mångkulturell ungdom är: ”ungdomar om lever och i viss mån slits mellan flera olika kulturer, mellan att komma från en familj med helt andra traditioner än vad vi brukar förknippa med att vara svensk”. Björn anser att en mångkulturell ungdom är en som måste brottas med var han eller hon kommer från och vem denne är i det nya samhället. Han jämför detta med att en svensk skulle flytta från en liten by ute på landet till Stockholms innerstad, men att det ändå skulle vara tio gånger värre att flytta från ett land till ett annat.

Cilla och David ger korta beskrivningar av vad en mångkulturell ungdom innebar för dem. Cilla anser att en mångkulturell elev har förmåga att se att andra har en annan kultur än en själv. Hon menar att det finns kulturkrockar även invandrabarn emellan, och en del kan inte se förbi sin egen kultur, utan det är bara den som gäller. För Davids del är en mångkulturell ungdom någon som har influenser från olika kulturer.

Det kan vara sånt som matkultur, språkkultur, klädeskultur. Men även sättet att möta varandra en förståelse för varför vi är annorlunda kan man kalla mångkulturellt (David)

I själva verket är David av uppfattningen att *alla* Sveriges ungdomar är mångkulturella, eftersom de idag lever med influenser från hela världen.

En mångkulturell ungdom är någon som brottas med flera världar. Kulturer och influenser påverkar hur den unge kommer att formas. Detta kan vara både positivt men även negativt. Skolkuratorernas uppgift är att få mångkulturella elever att söka efter sitt ”jag”, vidare försöka få dem att hitta sin plats i det omgivande samhället, i sin familj, få dem att fundera på vem de är och vem de vill vara, samt hjälpa dem att ta ställning till olika företeelser som kommer deras väg.

En förutsättning för att integreras är att personen ifråga har förståelse för vem han eller hon är. Detta är något som dagens mångkulturella ungdomar brottas med, och en ungdom som försöker hitta sin del i samhället, mellan dessa kulturer. De frågor som de brottas med är sådana som vem han eller hon är och vill vara. Boski (2008) tar i sin artikel upp liknande frågor som uppstår hos en individ som vill ta ställning och hitta sig själv, till exempel hur värderingarna skiljer sig ifråga om de två kulturerna och hur tar man ställning till dessa skillnader. Boski (2008) menar att för en människa som ska hitta sin identitet handlar det om en ständigt pågående process. Mycket av den utvecklingen beror på omgivningen. En person som befinner sig mittemellan två världar måste hitta sin plats i omgivningen. Att hitta sig själv där man har flera olika kulturer blir svårare om dessa kulturer skiljer sig mycket från varandra.

6.4 Förståelse för varandra

För att en integration i skolan ska fungera krävs förståelse. I frågan om hur de som skolkuratorer arbetar för att främja integration i sitt arbete med mångkulturella elever hade de olika erfarenheter och uppfattningar. Anna berättar om hur hon gjorde för att en förberedelseklass bättre skulle integreras i skolan. Det var efter att hon upplevde att eleverna från denna förberedelseklass satt väldigt mycket för sig själva som hon bestämde sig för att göra någonting åt saken.

Jag pratade med samhällslärarna om de integration kunde använda sig av dessa elever, så de startade upp ett projekt där ettorna i samhällsprogrammet hand om eller får lära känna en av dessa eleverna lite mer och fick berätta om sig själva och sina liv. (Anna)

Eftersom förberedelseklassen var så liten syntes den inte och då spenderade eleverna mer tid för sig själva, berättar Anna. Hon anser att det var näst intill inga som hade någon kontakt med övriga elever med svensk bakgrund på skolan. David berättar något liknande i arbetet för integrationen på sin skola. På hans skola fanns det tre förberedelseklasser, men det fanns även tre byggnader. Och för att dessa elever inte skall isolera sig och bara umgås med varandra delas grupperna upp i var och en av byggnaderna. Detta ger eleverna en chans att träffa andra som har andra kulturer och traditioner och på så sätt få en förståelse för andra kulturer.

Björn berättar att om han i situationer upplever att hans kunskaper är otillräckliga för att han ska kunna hjälpa en elev, så läser han in sig om det är möjligt. Han tar ett fall som handlar om hedersrelaterade frågor:

Att läsa på om just i det här fallet heder så har jag märkt att jag ställer andra frågor till elever från sådana kulturer, eftersom detta har hjälpt mig och förstå varför de gör som de gör. (Björn)

Björn framhåller vidare att en förståelse för var man kommer från är en förutsättning för att kunna hjälpa eleven. Vidare berättar han att han kan ha långa samtal med eleverna om hur det svenska samhället fungerar, men samtidigt ta del av elevens ursprung:

För om jag inte förstår vad hjälpen ska handla om och i vilket sammanhang då blir det ju svårt att göra nåt. (Björn)

Cilla berättar om liknande situationer som hon stöter på i sitt arbete. Hon nämner en flicka som kommer från en strikt hållen hederskultur, Hon och eleven kunde spendera flera timmar med att diskutera kultur, traditioner och religion.

Vi hade jättespännande samtal hon och jag. Jag berättade för henne om hur det svenska samhället hade sett ut, om hur kyrkan styrde och vilken fattigdom som fanns i landet. Detta hade hon ingen aning om utan hon trodde att det alltid hade sett ut som det gör idag. (Cilla)

En bra integration förutsätter att det finnas en respekt för varandra, en förståelse, betonar Cilla: ”Men det är att ge dem respekt för det de står för och då får jag respekt tillbaka, och då lyssnar de på mig en liten bit av svenska värderingar och sen delar vi värderingar.” Vidare i intervjun talar Cilla om att alla människor har rätt till sin kultur. Hon strävar inte efter att ifrågasätta varför eleverna gör som de gör. Hennes mål är istället att lära sig samtidigt som hon lär dem.

För David innebär ett arbete med att främja integration att lära ungdomarna om de oskrivna normerna. Han menar att lagar och texter kan man läsa sig till, men att ungdomar med utländsk bakgrund ofta har svårt för just de oskrivna normerna i skolan.

Våra invandrarelever tror oftast inte att det finns några gränser. De både syns och hörs, t.ex. skrika, gapa och brys sig inte om var gränsen finns. (David)

David pekar också på att de svenska ungdomarna inte heller alltid tar hänsyn till gränserna, de hörs och syns de också, men de vet i alla fall att de finns. Det är oftast rent praktiskt han hjälper dessa invandrarelever med att förklara hur man beter sig, vilka de oskrivna reglerna är. Många av dessa elever beter sig som om de skulle göra i sina ursprungsländer, där det kanske är okej att synas och höras på ett annat sätt än i Sverige. Att kunna möta någon med respekt är en förutsättning för att en integration ska ske. Det måste finnas en förståelse för var den andra kommer ifrån. David exemplifierar detta med att berätta vad en elev sade till honom en gång.

Det felet ni svenskar gör är att ni vill behandla alla lika. Men alla är inte lika. En förutsättning för att alla ska få lika är att behandla alla olika, var och en utifrån behov och förutsättning. (David)

Social integration innebär att människor har skyldigheter gentemot varandra samt att förstå dennes handlingar För att vi ska ha förståelse för vad som gör att människor gör vissa val i livet, krävs det att det finns en vilja från medmänniskan att dela med sig av tankar och förklaringar till varför denne gör ett visst val (Engdahl & Larsson 2006). En viktig del i att hjälpa elever med utländsk bakgrund är förståelsen för deras ursprung, vilket Trost och Levin (1999) påpekar. Förståelse hur den andre personen kan uppleva ett skeende är en förutsättning för att kunna integrera. Även elever som har bott i Sverige i större delen av sitt liv lever strikt, kanske t.o.m. på exakt samma sätt som om de

hade bott i sitt ursprungsland. Vikten av att få kunskaper om olika förhållanden är en förutsättning för att ge eleverna den hjälp de behöver, framhåller samtliga respondenter. Förståelse är en förutsättning för att elever med utländsk bakgrund ska kunna integreras; en förförståelse för varifrån beteendet hos denna elev kommer ifrån, en förståelse för varför denna elev inte kan sova över på skolläger, en förståelse för vilken uppväxt som han eller hon har. Men denna förståelse måste vara ömsesidig. Skolkuratorns uppgift är att ge denna elev de kunskaper som behövs för att förstå varför det i Sverige ser ut som det gör. För att man på bästa möjliga sätt ska hjälpa ungdomarna på skolan måste det finnas en vision som kan transformeras till riktlinjer eller konkreta åtgärdsplaner, hävdar Bunar (2001). Det viktiga är att få in ungdomarna och inte låta dem "sitta ute och titta in". Annars sker en indelning av "svenskar" mot "invandrare", där invandrarelever betraktas som stökiga. Sverige har några årtionden försökt att bekämpa uppdelningen av "vi" mot "dom", men misslyckats enligt en statlig utredning som för några år sedan presenterade sitt slutbetänkande (SOU 2006:79).

Just därför är det viktigt att integrationen är ömsesidig och innebär att man kan mötas på halva vägen. Egholm (2007) betonar att integration innebär att lära av varandra, inte bli som varandra. Med detta avser hon att den viktigaste faktorn för en framgångsrik integration är om och hur vi väljer att kommunicera. Har man kommit så långt att eleven lyssnar på en eller skolkuratoren lyssnar på de värderingar som eleven har, så blir det lättare att nå fram med sitt budskap. Detta är en grund att stå på för att integration ska vara möjlig. Att möta varandra på halva vägen är ett sätt att främja integrationen i skolan. Invandrarelever hörs och syns, säger en av respondenterna, då han menar att det är ett vanligt beteende bland elever med utländsk bakgrund. Ett sätt att hjälpa eleverna är att berätta om de oskrivna regler och normer som finns i det svenska samhället.

6.5 Segregerade skolor och bostadsområden

Cilla tar i intervjun upp att eleverna på hennes skola består av ungefär 60 procent invandrarelever och 40 procent svenskfödda elever. För att elever ska ta del av varandras kulturer och kunna nå en förståelse anser hon att eleverna borde beblandas lite mer.

Ser du på såna små segregerade områden där invånarna är alla med utländsk bakgrund och då finns det ingen chans att integreras i det omgivande samhället. (Cilla)

Cilla tycker att man i Sverige har misslyckats med integration, eftersom det finns områden där mer än hälften av befolkningen utgörs av människor med utländsk bakgrund, men pekar också på det motsatta förhållandet: det finns bostadsområden med bara etniskt svenskar.

Då är det inte konstigt att fördomar finns, eftersom fördomar ofta är riktat mot det man inte kan eller känner till. (Cilla)

Detta är något som Björn också lyfter fram i intervjun. ”Vi beblandar oss inte riktigt”, är hans budskap. Vill vi att människor ska komma in i vårt samhälle måste vi verkligen beblanda oss, påpekar han. För att ge en tydligare bild tar han sig själv som exempel.

Det har funnits siffror på att 20 procent av invandrarna som kommer hit har en normal social relation till en infödd svensk. Då är det ju självklart att det inte ser annorlunda ut då. Jag kan ju bara titta på mitt eget liv hur många muslimska familjer umgås jag med på daglig basis, inte en enda. Det är inget utslag på att jag är främlingsfientlig utan det är bara så det är. (Björn)

Björn säger att det finns exempel på ungdomar som i skolan lär sig bra svenska, men sedan bor kvar i ett bostadsområde där det enbart bor personer med utländsk bakgrund. Dessa tappar den svenska som de har lärt sig och har svårt att klara sig i en vanlig mataffär.

David nämner att ”i Sverige har vi världens mest välutbildade taxichaufförer och städare”. Med detta menar han att människor som kommer från ett annat land till Sverige och vill komma in i samhället *inte* får det. De får ingen chans att utöva det yrke som motsvarar deras utbildning. Vi har misslyckats med integration i Sverige, anser David, eftersom vi inte tar tillvara på de resurser som kommer in till Sverige från andra länder. Han pekar också på att integration kan diskuteras hela dagen, men så länge vi inte släpper in människorna så förblir de utanför och därför existerar dessa segregerade bostadsområden.

Anna tar upp ett bra exempel på vad en skolchef hade gjort för att skolor inte skulle bli en renodlad invandrarskola eller en renodlat svensk skola.

Skolchefen såg att i den ena skolan fanns inga invandrare, och i den andra skolan fanns inga svenska elever, så han tyckte då att man betalar området skolbuss där eleverna från den svenska skolan fick gå på skolan med fler invandrare och så tvärtom. (Anna)

Anna menar att detta var skolchefens initiativ till att förhindra att skolorna blir segregerade.

Bostadsområden som är segregerade är ett hinder för att elever från dessa områden ska kunna ta del av det svenska samhället, den svenska kulturen. Detta kan leda till grupperingar bland eleverna och till följd av detta konflikter. Risken med dessa grupperingar är att det skapar fientlighet och misstänksamhet gentemot varandra. För att undvika att svenskar ställs mot invandrare måste en

verklig ”blandning” ske i samhället. Socioekonomiska förhållanden styr huruvida eleverna kan integreras i samhället. Existerar det dåliga förhållanden i ett bostadsområde bidrar detta till att det bildas outsiders som Bunar (2001) kallar dem. Bunar nämner att de ungdomar som bor i ett segregerat område där majoriteten av invånarna är av utländsk bakgrund försvårar för ungdomen att ta del av det svenska, vilket i sin tur leder till svårigheter i språket. För att en integration ska bli en bra process krävs, återigen, att vi lär av varandra. Likaså gäller det teorierna. Social integration innebär att människor tillsammans ska bidra till en fungerande integration samt att språket och den symboliska interaktionen spelar en huvudsaklig roll i att vi människor ska förstå varandra.

6.6 Inte delta i undervisning

Ett tema som dök upp i intervjuerna med samtliga respondenter var frågan om att bevilja ledighet till elever som av sina föräldrar inte får delta i vissa undervisningsmoment. Samtliga intervjuade kuratorer håller med om att detta inte främjar integrationen, utan istället förstärker skillnaden mellan eleverna.

Ja, det kan ju vara det där med gymnastiken och bad att man av vissa religiösa anledningar inte deltar i.
(Cilla)

I sådana fall erbjuder man istället, för att förhindra att man kränker eleven, exempelvis en egen dusch på skolan. Att försöka kompromissa och mötas på halva vägen är en lösning. Men alla vill inte kompromissa och då befinner man sig på ruta ett. Cilla nämner att hon sist hade fått höra att en elev inte deltog i sångundervisningen, eftersom det inte var tillåtet enligt hennes religion. Hon förklarar att det är viktigt att acceptera en annan persons religion, men det är även viktigt att klara den svenska skolan för att senare hitta en plats i samhället. Finns det då denna typ av begränsningar som gör att eleven inte får eller vill delta i vissa undervisningsmoment, så är det ett hinder i skolans integrationsarbete. Anna tycker i sådana fall att det är bättre att fler elever med samma etniska bakgrund går på skolan, eftersom eleven då inte behöver känna sig så utsatt.

Att inte delta i en undervisning är något som är vanligt förekommande i dagens svenska skola. Detta blir till ett problem, eftersom dessa elever aldrig får känslan av att gå i en svensk skola. Dessa elever kan dock inte tvingas att delta, eftersom skolpersonalen inte vill kränka deras religiösa trosuppfattning. Beviljar skolan eleverna ledighet från den del av undervisningen som anses strida mot religionen eller kulturen, är detta ett hinder för integration enligt Gruber (2004). Detta utgör ett dilemma för många av skolpersonalen. Egholm (2007) anser därför att man bör kompromissa med föräldrarna för att mötas på halva vägen. Problemet med att inte delta i undervisning kvarstår i vissa

situationer. I en del kulturer finns inget utrymme för någon kompromiss, utan där lever människor som de skulle ha gjort i sina ursprungsländer. Då blir det stopp, och någon integration kommer aldrig till stånd. De skolor som lyckats bäst med integrationen är de som tillsammans med föräldrarna har samarbetat och försökt att nå en överenskommelse och förståelse för varandra.

6.7 En fråga om heder

En omständighet som hindrar att vissa elever från att integreras i skolan och delta i undervisningen är föräldrarna. Elevens föräldrar kan både hjälpa och stjälpa integrationen. Föräldrarnas inställning till det svenska samhället påverkar hur eleverna väljer att delta. Detta är en svår process att ta sig igenom, framhåller mina respondenter. De säger sig arbeta för att samtala om svårigheter som kan dyka upp bland eleverna, men problemen är inte lätta att tackla eller finna någon lösning på.

Anna berättar att en av eleverna på skolan inte fick göra sin praktik som hon hade blivit tilldelad, eftersom elevens pappa ansåg att dottern skulle få ett dåligt rykte om hon skulle ses på stadens resecentrum sent om kvällarna. Eleven hade tilldelats en plats en bit från hennes bostad och var då tvungen att ta bussen. Pappan förbjöd henne att praktisera på Resecentrum. Anna menar att sådana fall dyker upp ibland och detta gör det svårt för eleven att kunna få en bra utbildning och på så sätt komma in på arbetsmarknaden och in i samhället. Vidare menar hon att man även måste ha förståelse för varför de tänker som de gör och trots allt försöka hitta en kompromiss.

Att hitta en integration, att hitta en kompromiss som det blev i det här fallet där jag kunde förstå pappan och dottern och ändra praktiktiderna till viss del men samtidigt kunde pappan förstå mig och att skolan var viktig för dotterns framtid. Därför är det viktigt att få in föräldrarna i diskussionen. (Anna)

Anna menar här att det är viktigt att få föräldrarna involverade i eleverna studier och även ge dem en bild av vad som krävs för att eleverna ska få en bra framtid i det nya samhället. Björn talar i intervjun om spelyta. Det är viktigt för honom att veta hur stor plats eleven kan röra sig på. Han refererar till att flickor har mycket mindre spelyta än killarna och att det märks i hans arbete.

Man funderar på vad det är för spelyta jag har, vad finns för olika möjligheter att fatta olika beslut. Jag kan se att människor från olika kulturer där övervakningen och omsorgen ser annorlunda ut så har jag inte samma spelyta. (Björn)

Björn hävdar att han i sitt arbete hjälper ungdomar att fatta ett beslut som han eller hon kan stå för, men i sådana fall spelar elevens utländska bakgrund roll. Orsakerna är att spelytorna ser olika ut beroende på var man kommer från. Därför är det viktigt att ha en förförståelse innan man hjälper

den enskilda ungdomen. Cilla talar om svårigheten att möta föräldrar som har en negativ ställning till skolan. Det är jobbigt för eleverna att gå i en skola där alla pratar med alla, alla umgås med alla men att även vara lojala med sina föräldrars åsikter. ”Det gäller främst flickorna, för flickor och pojkar har helt skilda roller.” Anna märker detta hos flickor som kommer från hederskulturer. De lever lite farligt i skolan, eftersom de kan prata med pojkar, de kan umgås med det motsatta könet, men samtidigt är de livrädda för att några ska berätta detta för föräldrarna. Detta är det svåraste med hela arbetet, enligt Anna. Cilla tar upp att en elev vid ett tillfälle berättade för henne att hon har mer frihet i sitt ursprungsland, eftersom alla där måste följa samma regler. Denna elev kände sig mer övervakad här och tänkte en extra gång innan hon pratade. Även David berör att skolpersonalen måste ta hänsyn till att alla tänker olika, men eftersom vi bor i Sverige är det svenska lagar och normer som gäller. Det är en krock i sig att alla inte har samma referensramar, och en del med utländsk bakgrund vägrar att hålla sig inom dessa ramar vilket försvårar hela integrationsprocessen.

Ett diskussionsområde såsom heder är ett centralt tema i frågor som rör integration. Flickor har mindre förutsättningar att kunna känna sig som svenskar, eftersom de i stor utsträckning styrs av vad föräldrarna tycker. Dessa flickor anser, enligt skolkuratorerna, att det är jobbigt att ständigt vara övervakade samtidigt som de inte vill vara respektlösa gentemot främst faderns åsikter. Samtidigt är det av vikt att förstå varför till exempel en ung kvinna har valt att bära sjal. Denna sjal kan vara en symbol för att uttrycka vem hon är och vad hon står för. Enligt symbolisk interaktion ska kommunikationen mellan människor ske med olika symboler. I detta fall så är sjalen en symbol (Trost & Levin, 1999).

Även pojkarna är till viss del begränsade i sitt handlingsutrymme, eftersom de har till uppgift att kontrollera dessa flickor så att de inte gör något som enligt familjens normer inte är tillåtet. Fokus är dock på tjejerna. I en sådan diskussion är föräldrarna ofta ett hinder för att eleven ska hitta sin plats i samhället. Flickor som kommer från hederskulturer lever farligt och utmanar ödet, säger Cilla i min intervju med henne. Detta är svårt att diskutera med föräldrarna, eftersom för de familjer som lever som de tidigare gjorde i sina forna hemländer finns det inget utrymme för att ingå någon kompromiss. De väljer istället att flytta sina barn till religiösa friskolor, menar Egholm (2007). Detta lämnar ingen plats till integration, utan istället vidgas klyftan. Ann Runfors (2003) tar i sin studie upp att kulturella olikheter, benämnt som minuskulturer, begränsar skolelevernas chans att integreras.

7. Slutdiskussion

De teoretiska perspektiv som jag har utgått från i min studie är social integration och symbolisk interaktion. Syftet med studien har varit att undersöka integration av mångkulturella elever på skolor. En grov förenkling av begreppet integration är att det innebär ett samspel i samhället mellan olika grupper. Den sociala integrationen förutsätter att samspelet ska utgå från en förståelse för varandra och varandras värderingar. Social integration innebär att människor lever i samförstånd med varandra och efter liknande normativa samförstånd (Engdahl & Larsson 2006). Grunden till denna förståelse är främst språket eller den symboliska interaktionen, där vi människor med hjälp av bland annat den språkliga kommunikationen ska bygga på en förståelse. Finns brister i språket försvårar det kommunikationen och interaktionen människor emellan. En utgångspunkt i den sociala interaktionen är att kunna sätta sig in i hur en annan människa tänker och känner, med andra ord att känna empati. (Trost & Levin 1999).

Integration är ett svårdefinierbart begrepp. Det första en människa tänker på då denne hör detta är att integration handlar om människor med utländsk bakgrund. Att som ny i ett land lära sig hur samhället är uppbyggd, vilka regler som gäller samt språket är en central del för att framgångsrikt kunna integreras. För att bäst kunna smälta in i samhället är det de oskrivna normerna som är viktiga att lära sig. De skrivna lagarna går att lära sig genom läsning, men det är de oskrivna normerna som i många fall leder till missförstånd mellan svenskar och invandrare. Det är av vikt att veta vad integration innebär för att kunna studera hur det uppfattas eller tillämpas inom olika arbetsområden. Denna studie har bland annat visat hur integration tillämpas i olika situationer i skolans värld.

Sverige av idag är ett mångkulturellt samhälle. Integrationspolitiken har i årtionden försökt att ta bort uppdelningen av invandrare och svenskar, eller motsatsförhållandet mellan svenskar och invandrare, men detta har enligt senare statliga utredningar misslyckats (SOU 2006:79). Dagens ungdomar med utländsk bakgrund kläms mellan olika kulturer. Att hitta sig själv och laborera mellan kulturerna kan skolkuratorerna vara till hjälp med. En mångkulturell ungdom är en person som vill finna sig själv i sin omgivning, vilket försvåras om kulturerna skiljer sig mycket från varandra. Dessa ungdomar behöver i sådant fall stöd från utomstående att hitta vem han eller hon vill vara och hur de platsar i samhället. De frågor som mångkulturella ungdomar ofta ställer sig är: ”hur svensk är jag, hur utländsk är jag”? Skolkuratorerna arbetar med mångkulturella ungdomar i hopp om att hjälpa dem hitta sig själv i det omgivande samhället. Hjälpa dem ta ställning i frågor som rör deras totala livssituation.

Skolkuratorer strävar efter samarbete för att främja integration i skolan där det optimala är ett samarbete med föräldrar och elever. Att kompromissa med parter och att möta varandra på halva vägen är en ambition som skolkuratorerna har. Dock måste det finnas en vilja att lära av varandra. Respondenterna anser att en blandning av svenska elever med elever med utländsk bakgrund är det bästa sättet att påbörja en integrationsprocess. Detta kan bilda en förståelse för varför de olika parterna gör som de gör. Det är av stor vikt att förstå varandra för att integrationsprocessen ska kunna fungera, en aspekt som bland annat respondenterna berörde mycket. Därför lägger skolkuratorerna stor vikt vid att förstå ungdomar som kläms mellan två eller flera kulturer. Integration är en ömsesidig process. Att ha en kommunikation där man får dela med sig av sina värderingar, samt att ta del av den andres värderingar är betydelsefullt för integrationen i skolan. En elev som känner sig accepterad för den han eller hon är har all anledning att acceptera det svenska samhället.

Faktorer som dock kan försvåra att ungdomarna integreras i den svenska skolan, men även i samhället i övrigt, rör oftast kultur och religion. Språket är även en starkt bidragande faktor till att integrationen går långsammare. Kulturkrockar är en faktor som försvårar integration, exempelvis på grund av att föräldrar med utländsk bakgrund håller strängt på sitt ursprung och sin kultur och inte vill samarbeta med skolpersonal och skola. Om elever tvingas delta i undervisning som strider mot deras kultur, väjer inte sällan dennes föräldrar att istället flytta barnet till en annan skola. Därmed försvåras den sociala integrationen, eftersom det ömsesidiga ansvaret och förståelsen inte finns.

En annan faktor som försvårar integrationen är segregerade skolor och bostadsområden. I dessa bostadsområden råder ingen blandning mellan "invandrare" och etniskt svenskar. Därför råder det brist på förståelse för varandras bakgrunder. I segregerade och svenskglea bostadsområden finns en rumslig åtskillnad från det svenska majoritetssamhället. Därför får invånarna i dessa områden aldrig känslan av att vara svenskar. Det svenska språket används i väldigt liten utsträckning i dessa bostadsområden, vilket leder till att befolkningen tappar språket på vägen. Segregerade skolor har fått stämpeln för att vara problemskolor. Detta det uppstår en ond cirkel och kan i viss mån leda till en självuppfyllande profetia och i förlängningen ett kriminellt eller annat destruktivt beteende.

Studien visar att det finns en spänning mellan individens ansvar och olika strukturella faktorer. Hur mycket ska individen göra för att komma in i samhället och hur mycket ska samhället stå för att släppa in människorna? Detta är svåra frågor och kan nog inte besvaras entydigt eller kategoriskt. Utgår man ifrån empirin i min studie handlar det om en ömsesidig process. För att samhället ska släppa in individer så ska det även finnas en vilja från individernas håll. Lever personerna under

svåra förhållanden ska samhället enligt den sociala integrationsanalysen hjälpa till och finnas där. Symbolisk interaktionism innefattar kommunikationen via olika symboler. Vad är symboler? Sjalen som den unga kvinnan har på sig är en symbol, inte enbart för religionen utan även identiteten.

Referenslista

Andersson, Roger, Bråmås, Åsa & Hogdal, Jon (2009) *Fattiga och rika – segregerad stad. Flyttningar och segregationens dynamik i Göteborg 1990–2006*. Göteborg: Göteborg stad.

Boski, Pawel (2008) "Five meanings of integration in acculturation research". *International Journal of Intercultural Relations*, 32: 142–153.

Bunar, Nihad (2001) *Skolan mitt i förorten: fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Doktorsavhandling. Växjö: Växjö universitet.

Bråmås, Åsa (2006) "'White Flight'? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990–2000". *Urban Studies*, 43 (7): 1127–1146.

Cohen, Adam B. (2009) "Many forms of culture". *American Psychologist*, 64 (3): 194–204.

D-Wester, Yvonne (2005) *Socionomen i skolan*. Stockholm: Gothia.

Ds 2000:43. *Begreppet invandrare. Användningen i myndigheters verksamhet*.

Egholm, Lise W. (2007) *Min blå soffa: om integration i skolan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt (2006). *Sociologiska perspektiv: grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur.

Ferraiuolo, Augusto (2006) "Boston's North End. Negotiating Identity In An Italian American Neighbourhood", *Western Folklore*, 65 (3): 263–301.

Gruber, Sabine (2004). "Det är ju bara så att man ska gå i svenskatvå": institutionell ordning och reproduktion i skolan. Bilaga till Rapport integration 2003. [Elektronisk resurs]. Norrköping: Integrationsverket.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Prop. 1975:26 *Om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m.m.*

Prop. 1997/98:16 *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik*.

Regeringens skrivelse 2008/09:24 *Egenmakt mot utanförskap – regeringens strategi för integration*.

Rosengren, Karl Erik & Arvidson, Peter (2002) *Sociologisk metodik*. 5:e uppl. Malmö: Liber.

Runfors, Ann (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar. En studie av hur Invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: Bokförlaget Prisma

SCB (2002) *Personer med utländsk bakgrund*. Örebro: Statistiska centralbyrån.

SOU 2006:79 *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning*.

Slutbetänkande av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.

Stigendal, Mikael (2000) *Skolintegration: lösningen på skolans problem?* Malmö: Lärarhögskolan.

Stigendal, Mikael (2004) *Framgångsalternativ: mötet i skolan mellan utanförskap och innanförskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svenning, Conny (2003) *Metodboken: samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling*. 4:e uppl. Eslöv: Lorentz.

Trost, Jan & Levin, Irene (1999). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur

Vedder, Paul & Boekerts, Monique Seegers (2005) "Perceived Social Support and WellBeing in School. The Role of Students' Ethnicity". *Journal of Youth and Adolescence*, 34 (3): 269-278.

Westin, Charles (1999) *Mångfald, integration, rasism och andra ord: ett lexikon över begrepp inom IMER - Internationell migration och etniska relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Ålund, Aleksandra (1997) *Multikultiungdom: kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Hej!

Mitt namn är Milifer Alioska och studerar vid socionomprogrammet på Högskolan Kristianstad. Jag håller för närvarande på med min examensuppsats i socialt arbete.

Studien kommer att handla om integration i skolan samt ”multikulturella” ungdomar, begrepp som är viktiga eftersom dessa kan vara svårdefinierade samtidigt som de används flitigt i dagens samhällsdebatt. Att jag har valt att göra studien i skolan beror på att den är en av många viktiga arenor för integration som vi alla kommer i kontakt med under vår livstid. Mitt syfte är att undersöka hur kuratorer på skolor i resonerar om sitt arbete med integration när det gäller denna grupp av elever.

I ditt arbete med elever på en skola har du de erfarenheter som jag är intresserad av att ta del av i min studie. Jag skulle därför värdesätta att få intervju dig om dina erfarenheter inom detta område. Intervjun kommer att ta högst en timme. Valda delar av din och de andra intervjuerna kommer sedan att utgöra resultatet i min c-uppsats.

Deltagandet i studien är frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan.

Intervjun kommer att spelas in och transkriberas. Innehållet är konfidentiellt och kommer inte att lämnas ut till någon obehörig. Efter att uppsatsen blivit godkänd av högskolans examinator kommer bandet och utskriften att förstöras. Ditt eget och skolans namn kommer att oidentifieras i den slutgiltiga uppsats.

Min handledare är universitetsadjunkt Weddig Runquist, tel. 0722-404 212.

Kontakta mig om du har några frågor!

Med vänliga hälsningar,

Milifer Alioska

Kontaktuppgifter:

E-post: xxxxxx_xxxx@hotmail.com

Telnr; 07xx-xxxxxx

Intervjuguide

- Vad har du för arbetsuppgifter?
- Hur länge har du arbetat på denna skola?
- Vad innebär integration för dig?
- Hur arbetar du för att främja integration bland elevera?
- Vad innebär för dig en mångkulturell ungdom”
- Berätta om hur det är att arbeta med mångkulturella ungdomar
- Har ni några formulerade mål för integration i ert arbete med mångkulturella elever? Varför är sådana mål viktiga tycker du?
- Hur diskuterar ni i skolan kring begreppet integration Inom personalgruppen, Med eleverna?
- Hur pådrivande är rektor i detta arbet?
- Vilka svårigheter tycker du det finns i ditt arbete?
- Vilken värdegrund vill du förmedla till eleverna?
- Har du i ditt arbete upplevt tillfällen då värdegrund och mångfald är svårförenade?
- Vilka faktorer anse du kan försvåra integration av mångkulturella elever?
- Hur tror du att elevernas framtid påverkas av att växa upp i det här området och gå på denna skola?
- Har du kommit i kontakt med elevernas föräldrar? Har det försvårat ditt sätt att bedriva integrationsarbetet?